

Liivi keele 7 algupärast verbisufiksit on erineva produktiivsusega. Refleksiivsust väljendavate p- ja g-sufiksiga on tuletatud pelgalt üksikuid verbe¹, frekventatiivsust ja retsiprookkust väljendava l-liitega aga suurel hulgal pöördõnu². Suhteliselt palju on tuletatud deskriptiivse või onomatopoeetilise varjundiga ikä-sufiksilisi verbe. Nende esinemuses on suuri erinevusi. Järgnevas esitatakse kõik ikä-sufikeelised sõnad.

alikäs 'arbuda, nõiduda'.

Alikä pr. alikäop (avindop) feiern, heilig halten (LDW, 3); kiz buräka jeläbäd, ne alikäbäd (LW, 22) 'Kas nõidadega tegelevad, need nõiuvad.'; ne jellistä bufädäks an siz alikäist (KI) 'Nad tegelesid nõidadega ja nõidusid siis'.

Verbiga alikäs on moodustatud nõidumisaalaseid liitsõnu, nagu alikästäbädäg 'arbumisõhtu', alikästöp päva 'arbumispäev' jt. Usutavasti on tüvi ühendatav läti sõnadega aliga irrthümlich, falsch (LVV, I, 67) ja älätisä sich unruhig gebärden, lärmen, tollen, toben' (LVV, I, 67), kuigi häälikuliselt on seos võimalik ka haliseda-verbiga.³

¹ E. V ä ä r i, Liivi verbisufiksid p- ja g-. - Tartu Riikliku Ülikooli Toimetised 344. Fenno-ugristica. Труды по финно-угроведению I, Tartu, 1975, lk. 371-378.

² E. V ä ä r i, Frekventatiivne ning retsiprookke l-liitega verbid ja algupäraste liidetega adverbid liivi keeles. - Tartu Riikliku Ülikooli Toimetised 323. Tõid esiti filoloogial alalt, IV. Tartu, 1974, lk. 35-105.

³ L. K e t t u n e n, LW, lk. 7.

krja puhises, puhises, vdj puhise) on tuletatud onomatopoeetiliseast tüvest *pu-, mille variandiks on *mul-.

bumikää 'pomiseda'.

bumikää (LW, 31) 'Pomiseda.'; täma midagi kättäB / mit_ika äp_sõ aru / mis_ta bumikääB (Kl) 'Ta midagi ütleb, mitte keegi ei saa aru, mis ta pomiseb.'.

Verb bumikää (vrd. e pomiseda, põmiseda, sa pomista, vdj bumisä) on tuletatud onomatopoeetiliseast tüvest *pom-. Muutused *p > b ja o > u on häälikuseaduslikud.⁴

burikää 'poriseda, porrata'.

burikää (LW, 32) 'Poriseda, porrata.'; Te_ua nänd, ku jōsō burikääB lambidi (LW IV, 55) 'Ta on näinud, et oinas porrab lambaid.'; äp_s'eldäst rgkändB / burikääB / / burikääBäd jōsāsä nēdi lambidi (Va) 'Ebaselgesti räägib, poriseb: oinad porravad lambaid.'.

Verb burikää (vrd. e puriseda, poriseda, sa poristaa, vdj. burisa, bõrisa) on tuletatud onomatopoeetiliseast tüvest *por-.

õirikää 'õitseda'.

Õirikä pr. õirikäB, blühen; veiz õirikäB das Wasser blüht (LDW, 15); õirikäji puak (LW, 48) 'Õitsev lill'; Sis_ku puttid õirikäB (Ra, II, 77) 'Sis, kui lilled õitsevad.'; püt_ksasää õirikääBäd (Kl) 'Puud õitsevad ilusasti.'; puškud õirikääBäd (Va) 'Lilled õitsevad.'.

Verb õirikää on L. Kettuse seisukoha järgi ühendamata soome sõnaga hedelmä 'punvilli' ja eesti murdesõnaga õiernud 'õied' ning varasemaks kujuka saab taastada *hejdarikse, milles sufiks *-ise > -ikä-. Tüvi on deskriptiivne.

õirikää 'hõõruda'.

Õirikä pr. õirikäB (õirikä) zerren, sich scheuern (LDW, 139); õirikää, õirikää, irikää (õirikä) (LW, 53) 'Hõõruda.'; ja ta volji ka külän tām kääkö vastō kiela kääpō õirikää (Lüvil, 12, 1955) 'Ja ta olevat ka kuulnud tema kasukat

⁴ L. P o s t i, GLL, lk. 10.

⁵ L. K e t t u n e n, LW, lk. 48.

vastu kellakappi hõrumas.'; ku sēulšB / siz lās kabal
grikššB (Kl) 'Kui sügeleb, siis ühtelugu hõrutakse.'; na ka
piā'grikššB (Va) 'Nagu koer hõrub'.

Verb grikšš (vrd. e. hõriseda, hõrutseda) on tulsta-
tud soomeugrilise tüvega verbist grš 'hõruda'. Verb
grikšš on kontinuatiivse varjundiga.

grikšš 'kõriseda'.

geššttšgz, grikššB (LW, 56) 'Tunleveski kõriseb';
seli lū / kis grikššB / grikšš, lū nim um tämmšn (Kl) 'Sel-
line luu, mis kõriseb, kõrinaluu nimi on tal'.

Verb grikšš (vrd. e. kõriseda, sa korista, vdj ke-
rissaG) on onomatopoeetilist päritolu, kusjuures muutus
k > g sõna alguses on ootuspärane.

gidikšš 'käärida, kihiseda'.

Gidikš pr. gidikšob sprudeln, brodeln (LDW, 17);
appšn rok um naj appandšn, ku ta gidikššb, id (LW, 57) 'Kali
on nii hapuks lõinud, et ta aina kihiseb.'; mis um pa jšnš
m'c-apandšn / šis um gidikššn / v'olks mi'gi zaft (Kl) 'Mis
on liiga palju hapnenud, see on käärinud, on mõni mөөs'.

Verb gidikšš (vrd. e. kihiseda, vdj kitissš) on ono-
matopoeetilise tüvega, muutus k > g sõna alguses on seadus-
pärane.

gil'ikšš 'killiseda'.

laz ta tiedag, kus rō'um, kua, gil'ikššB (~ gil'ššb)
šlšš nei gil'-gil' (LP, IV) 'Teadku ta, kus on raha, kus all
killiseb nii; gil'-gil!'; gil'ikšššb um šis / ku um midagist
šlšš pandšt / šis, ta gil'ikššB / gil'ikššiz (Kl) 'Killiseb on
see: kui on midagi vëlja pandud, siis ta killiseb, killisea'.

Verb gil'ikšš (vrd. e. killiseda, sm killistä) on ono-
matopoeetilise tüvega, milles muutus k > g on ootuspärane.

gorikšš 'koriseda, muliseda'.

Gorikš pr. gorikšob schnerren, knarren; mag gorikšob
(šilob, rūtšob) der Magen kollert (LDW, 18); vdš kigh, gorik-
ššš (LW, 60) 'Vesi keeb mulisedes'; tšeb mšrrš / gorikššB /
šis um mšrrš (va) 'Tšeb mšra, koriseb, see on mšra'.

Verb gorikšš (vrd. e. koriseda, sm korista, krjš ko-

rize-, vdj korissa) pärineb onomatopoeetilisest tüvest ^hkor-, milles muutus k > g on seaduspärane.

imikšš 'imestada'.

imikšš / it no väggi (MEL, 56) 'Nad imestasid väga.'; Seda sõnast vanad pedakad ja kuused imikššitš (RA, I, 51) 'Sada aastat vanad pedakad ja kuused imestasid'.

Verb imikšš on tuletatud tüvest ^hihma ning leidab uustuletisena kirjakeelseis allikais. Levinud verbiks on l-sufiksiline imlš.

irikšš 'hinnuda'.

Irikš pr. irikšš wichern (LDW, 22); Juku ubi irikš sub Kur mäl (LG, 359) 'Üks hobune hinnub Kuramaal.'; ibbišt, itšett, irikššbšš (LW, 75) 'Hobused aina vaid hinnuvad.'; Ta (u)m irikššm ka neku ihbi un kitšm, ku knaš kõv voltš (LF, IV) 'Ta on hinnunud ka nagu hobune ja öelnud, kui ilus varse olevat'; šz, jayšt nooirikššš (LT, 48) 'Ise hästi hinnub.'; irikššm un sellš sšnš / kiš šp knašššš nškršš (KI) 'Hinnuma on selline sõna, kes inetult naerab.'; lšpštšn ku neiš kištšz / miš pa neiš irikššš (Va) 'Lastele ka šoldi: miš sa nii hinnud.'; ibbišt irikššbšš (Mn) 'Hobused hinnuvad.'; ibbi irikšš (Fz) 'Hobune hinnub'.

Verb irikšš (vrd. e irigeda, en iristä, vdj irissa) on tuletatud onomatopoeetilisest tüvest ^hir-.

iukšš 'kiunuda'.

ibpišt iukššbšš, ku no št kšzšt (LW, 79) 'Hobused kiunuvad, kui nad on tigenad.'; un šiz um ratštšn mšršš šilš lš un tikkiš, še para tagan dšntššš un iekšš un iukššš nei- ku (LF, IV) 'Ja siis on ratsutanud mšrre šisse ja kogu šee šalk jšrel tentsiššš, hšpštes ja kiunudes nagu.'; no je- mšiššt šbbiššt iukššbšš (KI), 'Emased hobused kiunuvad.'; šie v^olks neiš / no, ku iukššš (Va) 'Šee oleka nii, nagu kiunub.'; ikššš / tšmš jšmštš tšjšt / ikššbšš (Mn) 'Kiunub, ta tahtvat hammustada, kiunuvad'.

Verb iukšš on tuletatud onomatopoeetilisest tüvest ^hniuke-. Liivi keeles on sufiks lühendunud (^h-iše > -kš-), mille põhjuseks on esimese silbi i-element.

kadikäs 'õrritada, nokkida'.

Kadiks pr. kedikäs kränken; neidisch sein (LDW, 29); poiäki kadikäs pinnä (LW, 100) 'Poisike õrritab kosra.!' ; ne ka t^uoistä ertlää / kadikäs (Va) 'Nagu teist õrritab, nokib.'; kadikäs t^uoistä ristöktä (Kr) 'Õrritab teist inimest.'; sis sa kadikäs / ne ka kadintä (Mn) 'Mie sa õrritad, nagu õrritab.'; sis kadikäs / tämä kittiz nei un nei (Kl) 'Siis nokkis, ütles nii ja naa.'.

Verb kadikäs on tuletatud tüvest kate-. Erinevast tähendusest hoolimata on kadikäs ja katätä 'kadestada' samast tüvest.

kändikäs 'kanda'.

kändikäs pr. kändikäs (GLL, 78) 'Korduvalt kanda'.

Verb kändikäs leidub L. Posti häälikuloos. Frekventatiiv on tuletatud soomeugrilise tüvega verbist kändä 'kanda'. Frekventatiivselts vastelks on vps kändä 'kanneb' ja sm kanneksa 'kanda'.⁶

kedrikäs 'kedrata'.

Kedrikä pr. kedrikäs spinnen (LDW, 35); Lvl kedrikäs, kedrkäs, Lvl kedrikäs (SH, 159) 'Ketrab'.

Verb kedrikäs on frekventatiivse varjundiga ning leidub üksnes varasemais allikais. Tõvi on ühine läänemeresoome ja volga keeltele.

kerikäs 'pügada'.

Kerikä pr. kerikäs scheeren, abscheeren (LDW, 35); sis un kerikäs entä kura kainal aldo neidi küridi (LG, 375) 'Siis tuleb pügada oma vasaku kaenla all karvu.'; kerikäs lambas (LW, 115) 'Põetav lambas.'; ja kui unonä un vaga entä kerikäs jiz vastu (UT, 249) 'Ja kui tall on vaga on pügaja vastu.'; kerikäs lambidi keräs rõdädäksä (Kl) 'Põetakse lambaid lambaraudedega.'; kerikäs lambidi / ibükäsi äv kerikäs (Va) 'Põetakse lambaid, juukseid ei põeta.'; lambast kerikäs / sis un riktiä (Mn) 'Lambast põetakse, see on siige.'.

⁶ L. Posti, GLL, lk. 78.

Verb kerikäs (vrd. sm keritse-, krja keričše-, vps keritše-) on tuletatud germaani tüvest.

kodikäs 'kõditada, kõdistada'.

t^oi sinda kodikäs (Ma) 'Teine kõditab sind.'.

Verb kodikäs on frekventatiivse tähendusega. Tüvi on deskriptiivset päritolu (vrd. e. kõdistada, sm kutista, vđj kutisa). Vaadeldav verb ei kuulu keeletarvitusse ning on registreeritud pelgalt üks kord.

kelikäs 'ringe teha'.

ibbi kelikäs, aliläs (LW, 118) 'Hobune teeb joostes ringe'.

Verb kelikäs on individuaaltuletis balti laenust kela 'ring, tiir, kaar'.

könikäs 'konutada'.

ta säl könikäs, imär, aga tiēš āp^{tiē} (LW, 121) 'Ta seal konutab, kuid töö ei tee.'.

Verb könikäs on frekventatiivse varjundiga ning seotatav eesti deskriptiivse sõnaga konutada. Sõna pole tarvitusel.

kõrdikäs 'kõmata, kestendada'.

ku väggä kõgin pⁱlšp, p^ävalikkis siz nõgš kõrdikäs (LW, 122) 'Kui ollakse väga kaus pⁱrikeses k^äes, siis mahk kestendab.'; kõrdikäs jarä / sis tuläš kõrdikä pⁱlš (Kl) 'Kestendab, siis tuläš k^äõma peale.'; lejä ka ieb n^o-kõrdikäs (Va) 'Kaha ka j^üüb kestendauks.'.

Verb kõrdikäs on frekventatiivse tähendusega ning tuletatud balti laenust kõrda 'kord'.

kläbikäs 'logiseda'.

rattšt, kläbikäs (LW, 141) 'Vanker logiseb'; vanäd rujäd körš / ku n^oi liktäs / siz no kläbikäs (Kl) 'Vanad vigased rattad, kui n^oi liigutatakse, siis nad logisevad.'; kläbikäs um se ti n^ärä (Va) 'Logisemine on selline kolin.'; k^ärät, kläbikäs / masin kläbikäs (Kr) 'Rattad logisevad, masin logiseb.'; rattšt, kläbikäs / rištij ka kläbikäs (Ma) 'Vanker logiseb, inimene ka logiseb.'.

Verb kläbbikäs tüvi tuleneb saksakeelsest klappern 'logiseda, lögiseda, piagiseda'. Ka läti keeles on samatüveline onomatopoeetiline verb klabēt klappern; schwatzen (LVV, II, 207).

knäppikäs 'näppida, näpitseda, käperdada'.

pīl päikkal, alä knäppikäs (LW, 145) 'Ole paigal, ära käperda.'; knäppikäsB / amji ta vetäs / bet mit midad äb, üc tšimnēn miel pēraat (KL) 'Näpitsab, kõike ta võtab, kuid miski ei ole talle meale järgi.'; knäppikäsB / nei, ku kiskäB (Kr) 'Näpib, nagu kisub.'

Verb knäppikäs (vrd. e näpitaeda, aa näpistää, krjā näpiatiā, vdj näpiessä) on tuletatud sõnast knäpp 'näppida'. Sõnaalguline k on vaadeldava s frekventatiivis ületatuks ning tüvi seostub läänemeresoomalise näp-tüvega.

kõppikäs 'kaubitseda, äritseda, hangeldada'.

Kõpikš pr. kõpikšqb, kõpokš pr. kõpokšqb handeln, verkaufen, verhandeln, Handel treiben (LDW, 41); kõpikš, kõppikšB (LW, 148) 'Kaupmeh äritseb.'; Ja sizžil länd pyvakuodžē ta tšizis plžs ajžs nānt, kis kõpikšist (Līvli, 3, 1935) 'Ja läinud sisse püakotta, hakkas ta välje ajama neid, kes kauplesid.'; un kõpikšis nāntkoks, un sapelis vel tuoista vīš pundž (EMO, 100) 'Ja hangeldas nendega ja teenis neilt veel teine viis punda.'; sie mūdē äb, üp / sie sie kõppikšim (Ma) 'See muud ei ole, see on kauplemine.'; kõppikšB / ku nōg vāgāš midēgiet tiem / miē ne kõpikššāp / ne kaks (Ii) 'Kaubitsab: kui me vaikselt midagi teeme; mis nad kaubitsavad, need kaks.'

Verb kõppikäs (vrd. e kaubitseda) on tuletatud germaani laensõnast kōp 'kaup'.

kräbikš 'krabiseda, krabistada'.

Krābikš pr. krābikšqb rascheln, krabeln (LDW, 43); kūja kōkš krābikšB (LW, 158) 'Kuiv kasukas krabiseb.'; mōš kulsš kuākš / sig ta krābikšB (KL) 'Me kuulame kuakil, siis ta krabiseb.'; krābikšB ir kuākš agā / o'orkšz agā tieb mairš (Va) 'Kas krabistab nōir kuakil või teeb rott

plä ~ plär-. Keeletarvituses on samatüveline läti liitega plärintā.

potikās 'podiseda; pobiseda'.

katlā potikāš (LW, 306) 'Katel podiseb.'; Sie pierast iebōd, ku n(e) āt sellist kōzist, riidōbōd un potikōbōd (VL, 390) 'Seepärast jäävad, et nad on sellised ti-gedad, riidlevad ja pobisevad.'; potikāšB / katlā kōšB (Pz) 'Podiseb, katel keeb.'; potikāšB It nei / ku šb. hō juvā mēl (Ii) 'Pobiseb aina nii, kui ei ole hea meel.'.

Verb potikās (vrd. s podiseda, sm potista) on tuletatud onomatopoeetilisest tüvest *pot-.

purikās 'raputada, rappuda'.

un nei ka purikāšbēd entšēn sie kāra jerāndiz (MLK, 280) 'Ja nii ka raputavad endalt karva āra.'; sellī tūl purikāšB / nei liēdēD purikāšbēD ku (Ii) 'Selline tuul rapu-tab, nii lehed rappuvad.'.

Verb purikās on frekventatiivse varjundiga ega kuulu keeletarvitusesse. Tuletamisel on lähtunud läti verbist purināt schütteln, rütteln (LVV, III, 417), mille liivikeel-ne keeletarvitusesse kuuluv kuju on purintā 'raputada, rappuda'.

rejikās 'rehitseda'.

kōlā keft sōb rejikētāt (LW, 332) 'Kõlā korda rehitsetakse'; nāggārd vagid, rejikāšB / rejikāšbēD nēdi vagidi / algā s'ē āina kaazē (Sr) 'Kartulivagusid rehitsetakse, rehitsetakse vagusid, et hein ei kasvaks.'.

Verb rejikās (vrd. s rehitseda) on tuletatud läänemeresoomeliseest sõnast reja 'reha'. Muutus *h > j (*reha > reja) on häälikuseaduslik.

rābikās 'rabada, lüüa'.

rābikāš (LW, 350) 'Lüüa'; rābikāšB / deršēb nei ku (Sr) 'Rabab, lüüb nii et.'.

Verb rābikās (vrd. s rābiseda, sm rapista, vđj rāpiā) on tuletatud genuinise tüvega verbist rābbē 'rabada,

lülä', kusjuures sufika -ikä- annab frekventatiivse varjundi.

s^uodikäs 'sõdida'.

Sodikä, suodikä pr. sodikäsb, suodikäsb kriegen, Krieg führen (LDW, 103); u^omⁱk^oh^ois taibiräs s^uodikäsiid (LW, 389) 'Ida pool Siberis sõditavat.'; Ku Rändalist mitmod 200 ajgasto taggä volto ne; kõgin suodikäsonod (RA, I, 49) 'Et paljud liivlased olid 200 aastat tagasi nii kaua sõdinud.'; Suoda suodikäsb roudiz silda päi (RA, II, 66) 'Sõda sõdib raudsel sillal'; Tä suodikäsb, taplõm mäg jelaissõ (LVL, 77) 'Siin sõdime, tapleme elus.'; Liväd nuormis mialperast tie vol' sodikäsmi (TLL, 6) 'Liivi noormehe meelepärane tõi oli sõdimine'; paiddis iq ka s^uodikäsbõd amèrik un vietnam (Va) 'Praegu ju ka sõdivad Ameerika ja Vietnam.'; s^uodikäsb, s^uodä (Mn) 'Sõda sõdib.'; s^uodikäsbõD/ taplõsbõD (Sr) 'Sõdivad, taplevad.'

Verb s^uodikäs on frekventatiivse tähendusega ning tuletatud genulinsel päritolu sõnast s^uodä 'sõda'.

tarikäs 'lobiseda'.

paist tarikäsbõD (LW, 410) 'Naised lobisevad.'; tarikäsb / ka rekändsb mi^hgi (Mn) 'Lobiseb, ka räägib keegi.'

Verb tarikäs (vrd. e täriseda, toriseada, sm täriatä, tarista), mis L. Kettuse andmeil esineb ka kujul tärikäs ja torikäs, on tuletatud varieeruvast onomatopoeetilisest tüvest ^mtar- ~ tor-.

tebikäs 'kaapida, siblida'.

Tebikä pr. tebikäsb schnarren (LDW, 112); kanä tebikäsb (LW, 411) 'Kana siblib.'; kanäd ne tebikäsbõD (Va) 'Kana need siblivad.'; nei ta läb nekä tebikäsb (Mn) 'Nii ka läheb nagu siblib.'; sie un se^lä kanä / kiä tebikäsb/ ri^lti^g ka tebikäsb (Sr) 'See on selline kana, kes siblib; inimene ka siblib.'

Verb tebikäs on frekventatiivse tähendusega. L. Kettunen on teastanud klisimärgilise ^mtübis[?], kusjuures tüvi on deskriptiivne.

[?] L. K e t t u n e n , LW, lk. 411.

tirikää 'rüselda'.

net.tirikäist naī kōgin kōis piikäl mözē (LW, 421) 'Nad rüselaid kuni pikali maha'; nei kōgin saittē tirikäst (K1) 'Mii kaua rüselidi.'; tirikäsb / lapat ka tirikäsbSD (Va) 'Rüselab, lapsed ka rüselavad.'; tirikäse / tēäläsb (Sr) 'Rüselab, tēälēb.'

Verb tirikää on L.Kettuse arvamuse järgi samast tüvest eesti sõnaga tümitada⁸. Käsitluliselt on see võimalik, sest muutus ^Hi > i on reeglipärane.

tirikää 'raputada, tirida'.

tirikäsb.jalgi (LW, 422) 'Raputab jalgu.'; tirikäsb.jalgi / ku tapab lõmē (Va) 'Tiritakea jalgu, kui tapetakse looma.'; tirikäsb.jalgi (Mn) 'Raputab jalgu'.

Verb tirikää (vrd. e tiriseda) on frekventatiivse tähendusega ning tuletatud algupärasest tüvest ^Htir-. Üldisemaks on saanud lätiliiteline tirintē.

täirikää 'sibiseda, sibistada'.

täirikäse / lindät täirikäsbSD (Mn) 'Sibistab, linnud sibistavad'.

Verb täirikää (vrd. e sibiseda, sm sipistä) on registreeritud 1970. a. Mustanummelt. Sõna on onomatopoeetilist päritolu individuaaltuletis.

täirikää 'sõriseda, sõriseda, sõristada'.

v^upsä täirikäse, ku üduB (LW, 435) 'Liha sõriseb, kui praetakse.'; lindät täirikäsbSD / v^uozä ka täirikäsp.pää päi (K1) 'Linnud sõristavad; liha ka sõriseb pannil.'; täirikäsbSD / täitē / täitē (Va) 'Sõristavad täitē, täitē.'

Verb täirikää (vrd. e sõriseda) on tuletatud onomatopoeetilisest tüvest ^Hsõr-, mis on läänemeresoomeline. Ka läti keeles on lähedane verb sõrkatēt zvitšern, piepen, zirpan;knarren, knistern, knocken, knirschen. (LVV,I, 414).

täabikää 'sahiseda, sahiseda'.

Täabikē vr. täabikāob rascheln (LDW,116); ku tagān täabikāob un alūB (LG, 438) 'Et taga sahiseb ja ulub.';

⁸ L. K e t t u n e n, LW, lk. 421

variká 'koguda'.

Variká pr. varikáob sammeln (LDW, 129).

Verb variká leidub Sjögröni-Wiedemanni sõnaraamatue ning on tuletatud germani laensõnast varjú 'koguda'.

värbikás 'kedrata'.

Värbiká pr. värbikáob od. värboká spinnen (LDW, 132); juvá värbikásb linist lõngá (LW, 480) 'Ema ketrab linest lõnga.'; un siz so izánd un'pend tám värbikásá liidá eižmiz šdóg viz mertsiút (NLK, 129) 'Ja siis on härra lasknud tal linu kedrata esimesel õhtul viis neela.'; naist värbikásbšd / nántšn áttá linšd (Kl) 'Naised ketravad, neil on lina.'; vanád naist värbikásbšd (Va) 'Vanad naised ketravad.'; värbikásb lõngá (Sr) 'Kedratakse lõnga.'

Verb värbikás on tuletatud läti sõnast vērpt spinnen; hin und her drehen (LVV, IV, 564).

v'edikás L. 'vedada, tõmmata'.

Vediká pr. vedikáob hin und her bewegen (LDW, 131); ta v'edikásb gánda ehtššn inš (LW, 496) 'Ta tõmmab mind eadaga keasa.'; Un jumál, kis mudi emá v'edikásb, ka šedá ta izglojibš (VL, 586) 'Ja jumal, kes teisi kõiki jubib, ka neid ta püüetis.'; kui ku-ré v'edikásb xi-šti, škti (ULS, 104) 'Kuidas kurat veab keasa inimest.'; t'oištá v'edikásb / juondimi teiš (Kl) 'Teist veab, juhtimise järele.'; ku sa iš át tóke / bet s'ie t'oi v'edikásb (Sr) 'Et sa ise ei tahaks, kuid teine veab.'; v'edikásb / na, ka v'edáb midágšat (Mn) 'Tõmmab, nagu veab midagi.'

Verb v'edikás on frekventatiivse tähendusega ning tuletatud genuinise tüvega sõnast v'eddš 'vedada'.

v'edikás 2. 'vihmaseks, vesiseks muuta'.

šiga v'edikásb (LW, 497) 'Ilm muutub vihmaseks.'

Verb v'edikás on juhuslik tuletis sconeugriilist päritolu sõnast veiš 'vesi'. Verbil on frekventatiivne tähendus.

viinikás 'vigiseda, vinguda'.

pušraz, viinikásb (LW, 489) 'Põrsas vigiseb.'; šil šulab jušš un viinikásb, zušnob pierata (LF, IV) 'Nii tuleb

juurde ja viglesub, hõõrub perset.'; piakist lapst / kis Mb. magatšs / viinikššbšD (Kl) 'Väikesed lapsed, kes ei maga, viglesuvad.'; ne lapst midgiat, kečd viinikššbšD / ku midakist tšbšD (Va) 'Lapsed mõnikord vinguvad, kui nad midagi tahavad.'; ne, ka lššš viinikššE (Mn) 'Nagu laps vingub'.

Verb viinikšš (vrd. e vinigeda, sa vinistā) on tuletatud onomatopoeetilisest tüvest vin-.

võlikšš ~ välükšš 'valitseda'.

Volikš pr. volikšob (valikš pr. valikšob, valike pr. valikšub) herrschen, beherrschen, regieren, verwalten (LDW, 136); un tam valikšimi valikšob ul ama (LG, 405) 'Ja tema võib valitseb üle kõige.'; točvš točči vōlikššb šedī (LW, 500) 'Taevataat valitseb meid.'; ku, tšššš sa, kšš vōlikššia, šid, šš. ššš (LT, 17) 'Kui sakelane valitsee meie maal.'; tššš šndeb puol sinnen ontš vōlikššemest (NLK, 110) 'Ta annab pool sulle oma valitsemisest.'; Sinnon šš un se vōlikššomi un se šoud un se ouv bas lopändoket (EMČ, 18) 'Sul ju on see valitus ja šoud ju au ilma lõppemata.'; Nei, ku riätl, tyerou blok iz šōdš ud vōlikšš kubšš pānda (Lävlä, 1, 1931) 'Nii kui kristlik töörahva liit ei šoudnud uut valitust kokku seada.'; kis muinis āigas vōlikššiktš ampš Pučš-kuramōšš (E4, I, 60) 'Kee muinasajal valitseeid kogu Põhja-Kuramaad.'; Šiš šb vōi šinda vōlikšštō (F 175, M 1:15) 'Šiis ei vōi šind valitseda.'; vōlikšššE / ne, ku riätššš (Mn) 'Valitseb nagu inimene.'; vōlikššmi / las, tulgš šed, šūrš (Pz) 'Valitus tulgu meie juurde'.

Verb vōlikšš ~ välükšš (vrd. e valitseda) on tuletatud germaani laensõnast vālda 'võim' frekventatiivsusost väljendava ikšš-sufiksiga.

Kokku on registreeritud 62 ikšš-sufiksilist verbi, millest onomatopoeetilist päritolu on järgmised 31 sõna: be-rikšš, pobikšš, pomikšš, bulikšš, bumikšš, butikšš, gerikšš, gidikšš, giikšš, gorikšš, irikšš, lukšš, klābikšš, krū-
bikšš, kššrikšš, litikšš, lorikšš, lššdikšš, lššlikšš, lššrikšš, merikšš ~ murikšš, nerikšš ~ nurikšš, plššrikšš, potikšš, tarikšš, tššbikšš, tššrikšš, tšššbikšš, tšššrikšš, urikšš, viinikšš. Ülejäänud 31 verbi on täheldatava frekventatiivsusega ega kuulu kokku onomatopoeetiliste verbidega. Selli-

sed on alikkäs, ädrikäs, ärikäs, imikkäs, kadikkäs, kändikkäs, kedrikäs, kerikkäs, kedikkäs, kelikkäs, könikäs, kerdikkäs, knäpikkäs, köypikkäs, olikkäs, purikkäs, reikkäs, rühikkäs, s^oodikkäs, tebikkäs, timikkäs, tirikäs, tundikkäs, tühikkäs, uikkäs, uolikkäs, varikkä, värbikkäs, viedikkäs l., viedikkäs 2., vöikkäs, millest mõned sisaldavad ka kontinuaatiivsuse varjundi. Vaadeldavatest ikä-sufiksiliistest verbidest on kuni viimase ajani olnud aktiivses keeletarvituses 48, tunda- matud on 14 sõna. Verbitüvede etümoloogiseerimisel selgus, et sufiks on liitunud genuinsale tüvele 51 juhul, laenale 11 juhul. Viimaste hulgas on 4 germaani, 2 balti, 3 läti, 1 saksa ja 1 eesti tüvi. Seega on laenatud suhteliselt vähe tüvesid, onomatopoeetilisi aga paljalt üks. Helnev kinnitab veenvalt seisukohta, et onomatopoeetilist päritolu sõnavara tekib keeles eneses ning sellele esineb kõrvallekaldumisi üldistest häälikuseadustest. Nii võibki täheldada järjekind- lalt b, d, g esinemist sõna alguses (berikkäs, bobikkäs, bo- mikkäs, bumikkäs, burikkäs, garikkäs, gidikkäs, gilikkäs, su- rikkäs), samuti konsonantühendit (kläbikkäs, kräbikkäs, plä- rikkäs, töbikkäs, töirikkäs, tööbikkäs, tööirikkäs). On võimalik, et loodushääli matkivate sõnade kaudu on sõnaalgulised he- lilised klusiilid ja konsonantühendid levinud ka teistesse sõnarühmadesse. Vastavaid deskriptiivseid sõnu on nimetanud S. Suhonen¹⁰.

Sufiks -ikä (sõnas ikäs ka -kä-) jaguneb tuletus- ülesannetelt selgesti kaheks. Ühe piiritletud rühma moodus- tavad onomatopoeetilist päritolu verbid, milles toimus areng *-ise > -ikä, näit. *berise > berikkä, *bulise > bu- likä, *kelise > kelikkä. Sugulaskeelte ainestik kinnitab, et frekventatiivsufiksi *-itse > -ikä areng toimus selli- selt üksnes liivi keeles, mistõttu kaks liidet kujunesidki häälikuliselt kokkulangevaiks, samal ajal kui teistes sugu- laskeeltes säilisid erinevused.¹¹ Liivi keele ikä-sufiksi-

¹⁰ S. S u h o n e n, Über die Charakteristik der de- skriptiven Verben im Livischen und Wepsischen. Ettekanne fenno-ugristide IV kongressil Budapestis 12.09.1975.

¹¹ L. H a k u l i n e n, Suomen kielen rakenne ja kei- hitys. Helsinki, 1968, lk. 213-215; P. L e h t i s a i o, Über die primären ururalischen ableitungssuffixe. - SUST LXXII. Helsinki, 1956, lk. 219; E. N. S e t ä l ä, Yhteis- suomalainen äännehistoria. Helsinki, 1899, lk. 180-182.

liste verbide sisuline analüüs võimaldab sõnemaid rühmi aga eristada, mida seepool ongi tahtud. Täpsemad andmed vaadeldavate verbide kohta leiduvad tabelis.

Verb	Prekv.	Onomat.	Algup.	Läti	Germa.	Saksa	Estvi	Balti	Akt.	Pass.
1. a'likäs	+	-	-	+	-	-	-	-	+	-
2. berikäs	-	+	+	-	-	-	-	-	+	-
3. bobikäs	-	+	+	-	-	-	-	-	+	-
4. bomikäs	-	+	+	-	-	-	-	-	+	-
5. bul'ikäs	-	+	+	-	-	-	-	-	+	-
6. bumikäs	-	+	+	-	-	-	-	-	+	-
7. burikäs	-	+	+	-	-	-	-	-	+	-
8. ödrikäs	+	-	+	-	-	-	-	-	+	-
9. örikäs	+	-	+	-	-	-	-	-	+	-
10. gerikäs	-	-	+	-	-	-	-	-	+	-
11. gidikäs	-	+	+	-	-	-	-	-	+	-
12. gil'ikäs	-	+	+	-	-	-	-	-	+	-
13. gorikäs	-	+	+	-	-	-	-	-	+	-
14. imikäs	+	-	+	-	-	-	-	-	-	+
15. irikäs	-	+	+	-	-	-	-	-	+	-
16. iukäs	-	+	+	-	-	-	-	-	+	-
17. kadikäs	+	-	+	-	-	-	-	-	+	-
18. kändikäs	+	-	+	-	-	-	-	-	-	+
19. kedrikäs	+	-	+	-	-	-	-	-	-	+
20. kerikäs	+	-	-	-	+	-	-	-	+	-
21. kog'ikäs	+	-	+	-	-	-	-	-	-	+
22. kol'ikäs	+	-	-	-	-	-	-	+	-	+
23. kõnikäs	+	-	+	-	-	-	-	-	-	+
24. kõrdikäs	+	-	-	-	-	-	-	+	+	-
25. kläbikäs	-	+	-	-	-	+	-	-	+	-
26. knäpikäs	+	-	+	-	-	-	-	-	+	-
27. köppikäs	+	-	-	-	+	-	-	-	+	-
28. kräbikäs	-	+	+	-	-	-	-	-	+	-
29. kär'ikäs	-	+	+	-	-	-	-	-	+	-
30. l'iv'ikäs	-	+	+	-	-	-	-	-	+	-
31. lor'ikäs	-	+	+	-	-	-	-	-	+	-
32. lädikäs	-	+	+	-	-	-	-	-	+	-

Verb	Frkv.	Omamat.	Allgup.	Läti	Germa.	Saksa	Esti	Soovi	Alti.	Pass.
33. läikää	-	+	+	-	-	-	-	-	-	+
34. lärikää	-	+	+	-	-	-	-	-	+	-
35. marikää~murikää	-	+	+	-	-	-	-	-	+	-
36. ngrikää~nurikää	-	+	+	-	-	-	-	-	+	-
37. õlikää	+	-	-	+	-	-	-	-	-	+
38. plärikää	-	+	+	-	-	-	-	-	-	+
39. potikää	-	+	+	-	-	-	-	-	+	-
40. purikää	+	-	+	-	-	-	-	-	-	+
41. rejikää	+	-	+	-	-	-	-	-	+	-
42. rüvikää	+	-	+	-	-	-	-	-	+	-
43. a ^u odikää	+	-	+	-	-	-	-	-	+	-
44. tarikää	-	+	+	-	-	-	-	-	+	-
45. tevikää	+	-	+	-	-	-	-	-	+	-
46. timikää	+	-	+	-	-	-	-	-	+	-
47. tirikää	+	-	+	-	-	-	-	-	+	-
48. täibikää	-	+	+	-	-	-	-	-	-	+
49. täirikää	-	+	+	-	-	-	-	-	+	-
50. tääbjikää	-	+	+	-	-	-	-	-	+	-
51. täirikää	-	+	+	-	-	-	-	-	+	-
52. tünikää	+	-	+	-	-	-	-	-	-	+
53. tämikää	+	-	+	-	-	-	-	-	+	-
54. unikää	+	-	+	-	-	-	-	-	+	-
55. uolikää	+	-	-	-	-	-	+	-	+	-
56. urikää	-	+	+	-	-	-	-	-	+	-
57. varikää	+	-	-	-	+	-	-	-	-	+
58. vrbikää	+	-	-	+	-	-	-	-	+	-
59. viedikää 1.	+	-	+	-	-	-	-	-	+	-
60. viedikää 2.	+	-	+	-	-	-	-	-	-	+
61. viinikää	-	+	+	-	-	-	-	-	+	-
62. võilikää~ välükää	+	-	-	-	+	-	-	-	+	-
	31	31	51	3	4	1	1	2	48	14

Analüüsitud 62 ikä-sufiksilist verbi moodustavad enam- vähem täieliku loendi, mis on koostatud trükitud allikate, käsikirjaliste materjalide ja suuliste andmete põhjal. Liivi kirjukeele teoreetiku P. Dambergi andmisil on võimalikud veel armikää 'armastada', borikää 'murtseda', nutikää 'kohvida, nuuskida' ja vabikää 'lobiseda, tuhja rääkida'.¹²

¹² P. Dambergilt 1.nov. 1975.a. saadud andmed.

L ä h e n d i d

EMC = Das Evangelium Matthäi in den östlichen Dialect des Livischen zum ersten Male Übersetzt von dem Livon H. P o l l m a n n, London 1863; **F** = KMSV TA Fr. R. Kreutzwaldi nim. Kirjandusmuuseumi fondide liivi materjalid; **GIL** = L. P o s t i, Grundzüge der livischen Lautgeschichte. - Suomalais-ugrilaisen Seuran Toimituksia LXXIV. Helsinki, 1942; **JL** = P. D a m b e r g, Jemakiel lugdsbräntöz aküol ja kuod pierast I. Helsinki, 1936; **LDF** = F. J. W i e d e m a n n, Joh. Andreas Sjögren's Livisch-deutsches und deutsch-livisches Wörterbuch. - Joh. Andreas Sjögren's Gesammelte Schriften II_{II}. St. Petersburg, 1861; **LG** = F. J. W i e d e m a n n, Joh. Andreas Sjögren's Livische Grammatik nebst Sprachproben. - Joh. Andreas Sjögren's Gesammelte Schriften II_I. St. Petersburg, 1861; **LT** = J. M ä g i s t e, Liiviläisiä tekstejä. - Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 276. Helsinki, 1964; **LVL** = Līvlist vaimi lourentöz. Helsinki, 1939; **LVV** = K. M ü l e n b a c h s, Latviesu valodas vārdnīca I. Rīgā, 1923-1925; II. Rīgā, 1925-1927; III. Rīgā, 1927-1929; IV. Rīgā, 1929-1932; **LV** = L. K e t t u n e n, Livisches wörterbuch mit grammatischer einleitung. - Lexica Societatis Fennougricae V. Helsinki, 1938; **MEL** = Püva Matteus Ewangelium lihbijčhki. Pehterburga, 1880; **NLA** = E. N. S e t ä l ä, Näytteitä liivin kielestä. - Suomalais-ugrilaisen Seuran Toimituksia 106. Helsinki, 1953; **RA** = Rändalist äjgaräntöz 1933 äjgaston. Rīgā (I); Līvõd Rändalist äjgaräntöz. Rīgā (II); **TLL** = Toi līvõd lugdsbräntöz. Tartu, 1922; **UIS** = Untersuchung über die livische sprache. Tartu, 1925; **UT** = Uz testament. Helsinki, 1937. **VL** = G. L o o r i t s, Volklieder der Livon. - Õpetatud Eesti Seltsi Toimetused XIVIII. Tartu, 1936; **AR** = E. N. S e t ä l ä, Yhteissuomalainex äännehistoria. Helsinki, 1899; **LF** = Eesti NSV TA Fr. R. Kreutzwaldi nim. Kirjandusmuuseumi arhiiviraamatukogu liivi keele fondid.

e = eesti keel; Ii = liivi keele Iira murrek; El = liivi keele Kolka murrek; Kr = liivi keele Kostrõgi murrek; krj = karjala keel; krjA = karjala keele aunnase murre; krjL = karjala keele lüüdi murre; lv = liivi keel; lvL = liivi keele länemurre; Pz = liivi keele Piza murrek; sm = soome keel; Sr = liivi keele Sõkrõgi murrek; Va = liivi keele Vaide murrek; vdj = vadja keel; yps = vepsa keel.

В. В Я Р И
(Тарту)

ГЛАГОЛЬНЫЙ СУФФИКС $-i k \ddot{a}-$ В ЛИВСКОМ ЯЗЫКЕ

Резюме

В ливском языке имеется семь глагольных суффиксов, продуктивность которых весьма различна. Относительно много глаголов образовано при помощи суффикса $-i k \ddot{a}-$. При исследовании письменных и рукописных источников, а также собранного диалектного материала выяснилось, что в ливском языке имеется 62 глагола с суффиксом $-i k \ddot{a}-$, из которых 31 ономатопеического происхождения. Остальные 31 — фреквентативные и континуативные.

Суффикс $-i k \ddot{a}-$ образовался путем слияния двух более ранних, близких суффиксов: 1/ в глаголах ономатопеического происхождения возник переход $*-i k e-$ > $-i k \ddot{a}-$; 2/ в обычных фреквентативах — $*-i t w e-$ > $-i k \ddot{a}-$. Таким образом, глаголы делятся на две большие группы.

Из рассматриваемых 62 глаголов 48 входят в активный словарный запас, 14 — в пассивный. В 51 случае суффикс присоединился к исконным корням, в 11 случаях — к заимствованным. Заимствованные корни следующие: 4 германских, 2 балтийских, 3 латышских, 1 немецкий, 1 эстонский.

При современном развитии билингвизма новые слова при помощи суффикса $-i k \ddot{a}-$ не образуются. Поэтому указанный перечень можно считать исчерпывающим.

DAS VERBALSUFFIX - i k ä - IM LIVISCHEN

Z u s a m m e n f a s s u n g

Im Livischen gibt es 7 Verbalsuffixe, deren Produktivität unterschiedlich ist. Verhältnismäßig viel hat man mit dem Suffix -ikä- Verben abgeleitet. Schriftliche und handschriftliche Quellen sowie mundartliche Materialien ergeben im Livischen 62 Verben mit dem Suffix -ikä-, unter ihnen sind 31 onomatopoeischer Herkunft. Die Übrigen 31 Verben sind Frequentativa bzw. Kontinuativa.

Das Suffix -ikä- hat sich aus dem Zusammenschluß von zwei Älteren einander nahen Suffixen herausgebildet: 1) in Verben onomatopoeischer Herkunft vollzog sich die Veränderung *-isa- > -ikä-; 2) in gewöhnlichen Frequentativa *-itae- > -ikä-. So fallen die Verben in zwei große Gruppen.

Von den behandelten 62 Verben zählen 48 zum aktiven, 14 zum passiven Wortschatz. Das Suffix hat sich in 51 Fällen an den genuinen Stamm, in 11 Fällen an Entlehnungen angeschlossen. Unter den Lehnstämmen gibt es 4 germanische, 2 baltische, 3 lettische Stämme und einen deutschen und estnischen Stamm.

Auf der heutigen fortgeschrittenen bilingualen Stufe werden mittels des Suffixes -ikä- keine neuen Wörter mehr abgeleitet. Aus diesem Grunde dürfte das aufgestellte Verzeichnis als vollständig gelten.